

SXEDIO.52J

6.9.1920: ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ. ΒΟΛΕΣ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ ΚΑΙ ΑΞΙΩΣΗ ΓΙΑ ΚΑΘΙΕΡΩΣΗ ΚΑΘΑΡΑ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗΣ ΑΠΟ ΕΚΕΙΝΗΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Οι βουλευτές Φίλιος Ζαννέτος και Ν. Κλ. Λανίτης, μέλη της Πρεσβείας των Κυπρίων που πήγε στο Λονδίνο με επικεφαλής τον Αρχιεπίσκοπο Κύριλλο Γ για προώθηση του ενωτικού πόθου τους, όταν άκουσαν τα όσα τους είπε ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Ελευθέριος Βενιζέλος για το τι είχε κάμει ή δεν είχε κάμει γύρω από το κυπριακό ζήτημα, διαφώνησαν έντονα και πήραν το δρόμο της επιστροφής από το Παρίσι όπου βρίσκονταν αρνούμενοι να μεταβούν πίσω στο Λονδίνο όπου βρίσκονταν άλλα μέλη της Πρεσβείας Θ. Θεοδότου, Ν. Πασχάλης και Αρχιεπίσκοπος Κύριλλος.

Τηλεγραφούσε από το Λονδίνο στις **6 Σεπτεμβρίου 1920** μέλος της κυπριακής Αποστολή (ελευθερία **19/2.10.1920**):

ΛΟΝΔΙΝΟΝ 6 Σεπτεμβρίου, 1920

"... Οι κ.κ. Ζαννέτος και Λανίτης ανεχώρησαν ήδη εις Κύπρον, καίτοι ετηλεγραφήσαμεν αυτοίς εις Παρισίους, όπως επανέλθωμεν εδώ διά να συγκροτήσωμεν την τελευταίαν ίσως συνεδρίαν. Η μη επάνοδος των μας ελύπησεν. Εν τούτοις ημείς εδώ προσπαθούμεν να λάβωμεν συνέντευξιν μετά του πρωθυπουργού της Αγγλίας κ. Λούδ Τζωρτζ, όστις επιστρέφει αύριον. Εάν μας δεχθή εις ακρόασιν, θα κακνονίσωμεν, τα της αναχωρήσεως μας ή μη από ό,τι βεβαίως θα μας είπη. Εν η περιπτώσει όμως δεν επιτευχθή συνέντευξις, τότε θα αναχωρήσωμεν αμέσως. Πρέπει να γνωρίζωμεν επί τέλους επακριβώς τι συμβαίνει, έστω και αν ακόμη τούτο είναι δυσάρεστον διά να κανονίσωμεν την περαιτέρω δράσιν μας".

(Μεταγλώττιση)

ΛΟΝΔΙΝΟΝ 6 Σεπτεμβρίου, 1920

"... Οι κ.κ. Ζαννέτος και Λανίτης αναχώρησαν ήδη στην Κύπρο, παρόλον ότι τους τηλεγραφήσαμε στο Παρίσι, όπως επανέλθουμε εδώ για να συγκροτήσουμε την τελευταία ίσως συνεδρία. Η μη επάνοδος τους μας λύπησε. Εν τούτοις εμείς εδώ προσπαθούμε να λάβουμε συνέντευξη με τον πρωθυπουργό της Αγγλίας κ. Λούδ Τζωρτζ, ο οποίος επιστρέφει αύριο. Εάν μας δεχθεί σε ακρόαση, θα κακνονίσουμε, τα σχετιζόμενα με την αναχώρηση μας ή μη από ό,τι βεβαίως θα μας πει. Σε περίπτωση όμως δεν επιτευχθεί συνέντευξη, τότε θα αναχωρήσουμε αμέσως. Πρέπει να γνωρίζουμε επί τέλους επακριβώς τι συμβαίνει, έστω και αν ακόμη τούτο είναι δυσάρεστο για να κανονίσουμεν την περαιτέρω δράση μας".

Πραγματικά οι Λανίτης και Ζαννέτος (ο τελευταίος ήταν βέρος φιλοβασιλικός) έφυγαν από το Λονδίνο, άν όχι αγανακτισμένοι, τουλάχιστον απογοητευμένοι. Τις απόψεις τους εξέφρασαν μόλις επέστρεψαν με δηλώσεις στην εφημερίδα "Ελευθερία".

Ο Ζαννέτος, γνωστός ιστορικός Ελλαδίτης γιατρός και δήμαρχος Λάρνακας, με επιστολή του από τη Λάρνακα στην "Ελευθερία" ζητούσε σύσκεψη όλων των κυπρίων και χάραξη περαιτέρω πορείας του αγώνα και εξέφραζε ανησυχία για την πορεία του.

Ο Λανίτης, βουλευτής Λεμεσού και σημαντικός παράγων της πόλης, έβαλλε εναντίον του Έλληνα πρωθυπουργού απροκάλυπτα και ζητούσε την καθιέρωση καθαρά κυπριακής πολιτικής, ανεξάρτητης από εκείνη της Ελληνικής Κυβέρνησης.

Μάλιστα ανέφερε ορθά- κοφτά και ωμά ότι η Ένωση της Κύπρου δεν επρόκειτο να γίνει εκείνη τη στιγμή.

Ακόμη ο Λανίτης διευκρίνιζε ότι ο Βενιζέλος δεν είχε υποσχεθεί ότι θα επέστρεφε στο Λονδίνο το

Νιόμβρη, για να συζητήσει το Κυπριακό, όπως είχε μεταδώσει νωρίτερα άλλο μέος της Πρεσβείας.

Επίσης υπαινισσόταν ότι η περαιτέρω ανάμιξη της Ελληνικής Κυβέρνησης δυσκόλευε τον αγώνα των Κυπρίων και γιατί ο Βενιζέλος δεν ήθελε τέτοια ανάμιξη μια και είχε άλλες προτεραιότητες.

Εγγραφε πρώτος ο Ζαννέτος σε ερωτηματολόγιο της εφημερίδας "Ελευθερία" της Λευκωσίας (19/2 Οκτωβρίου 1920):

ΛΑΡΝΑΕ 15/28 Σεπτεμβρίου 1920

"Αγαπητέ Κύριε,

Ευχαριστώ πολύ διά το γράμμα σου και ευχαρίστως απαντώ εις αυτό.

Τα επί της υποθέσεως μας έχουν ήδη δημοσιευθή εις την "Ελευθερίαν" και ελάχιστα θα ηδυνάμην να προσθέσω. Επειδή νομίζω ότι το ορθόν είναι αφ' ου συγκεντρωθώμεν και συσκεφθώμεν όλοι οι βουλευταί και η επικουρική να κάμωμεν κοινόν ανακοινωθέν προς τον λαόν χαράσσοντες και την περαιτέρω πορείαν επί του αγώνος μας, αποφεύγω να κάμω μονομερείς δηλώσεις αρκούμενος εις το να λέγω το ότι διά σήμερον το ζήτημά μας, είναι παρηγκωνισμένον, αλλ' όχι και ότι εξέλιπε πάσα ελπίς προσεχούς λύσεως του. Ως προς το πρώτον, εκ πολλών πηγών είμεθα βέβαιοι ότι η αγγλική Κυβέρνησις έλαβε την απόφασιν να κρατήση την Κύπρον, τας δε ελπίδας μας αντλούμεν εκ των ανεπιφυλάκτων δηλώσεων του κ. Βενιζέλου στερεοτύπως εις όλους τους πλησιάσαντας αυτόν επαναλαμβάνοντας ότι αργά ή γρήγορα, αλλά μάλλον γρήγορα η Αγγλία θα μας δώση την Κύπρον.

Προσωπικώς ο ίδιος είμαι ανήσυχος, αλλ' όχι και πολύ απαισιόδοξος. Αυτά εν ολίγαις γραμμαίς, όσα έχω να σοι είπω".

Μετ' αγάπης

Φ. Ζαννέτος.

(Μεταγλώττιση)

ΛΑΡΝΑΚΑ 15/28 Σεπτεμβρίου 1920

" Αγαπητέ Κύριε,
Ευχαριστώ πολύ για το γράμμα σου και
ευχαρίστως απαντώ σε αυτό.

Τα όσα αφορούν την υπόθεση μας έχουν ήδη
δημοσιευθεί στην "Ελευθερία" και ελάχιστα θα
μπορούσα να προσθέσω. Επειδή νομίζω ότι είναι ορθό
αφού συγκεντρωθούμε και συσκεφθούμε όλοι οι
βουλευτές και η επικουρική να κάμουμε κοινό
ανακοινωθέν προς το λαό χαράσσοντας και την
περαιτέρω πορεία του αγώνα μας, αποφεύγω να κάμω
μονομερείς δηλώσεις αρκούμενος στο να λέγω το ότι
για σήμερα το ζήτημά μας, είναι παραγκωνισμένο, αλλά
όχι και ότι εξέλιπε κάθε ελπίδα προσεχούς λύσης του.
Ως προς το πρώτο, από πολλές πηγές είμαστε βέβαιοι
ότι η αγγλική Κυβέρνηση πήρε την απόφαση να
κρατήσει την Κύπρο, τις δε ελπίδες μας αντλούμε από
τις ανεπιφύλακτες δηλώσεις του κ. Βενιζέλου
επαναλαμβάνοντας στερεότυπα σε όλους που τον
πλησίασαν επαναλαμβάνοντας ότι αργά ή γρήγορα, αλλά
μάλλον γρήγορα η Αγγλία θα μας δώσει την Κύπρο.

Προσωπικά ο ίδιος είμαι ανήσυχος, αλλά όχι
και πολύ απαισιόδοξος. Αυτά λίγες γραμμές, όσα έχω
να σου πω."

Μετ' αγάπης
Φ. Ζαννέτος.

Εξάλλου ο Ν. Κλ. Λανίτης έγραφε στην ίδια
εφημερίδα σε λίγες μέρες απαντώντας σε σχετική
ερώτηση:

"Εν Λεμεσώ, 20 Σεπτεμβρίου 1920

Απαντώ εις το γράμμα σας,
Ανακοινώσεις μου επί της πορείας του
Κυπριακού ζητήματος θα κάμω ενώπιον της Εθνικής
Παγκυπρίου Συνελεύσεως ενώπιον της οποίας θα
υποβάλω και τας επί της καταστάσεως σκέψεις μου.

Εν συντόμω διά της αξιοτίμου υμών εφημερίδος
δύναμαι να ανακοινώσω τα εξής:

1). Οτι η ένωσις της Κύπρου κατά την στιγμήν
ταύτην δεν πρόκειται να γίνη.

2). Οτι κατά τας προσωπικάς μου αντιλήψεις οριστική απόφασις περί της τύχης της Κύπρου δεν ελήφθη. Αι μάλλον αντιφατικάί πληροφορίαι υπάρχουν περί τούτου. Η Κυβέρνησις δεν μας απαντά ούτε φαίνεται διατεθειμένη να απαντήσει, οι Εργατικοί και οι Φιλελεύθεροι, οίτε υπό τον Λόυδ Τζωρτζ και οι επί τον Ασκούιθ, είναι υπέρ της Ενώσεως, οι δε Τόρεις οι αποτελούντες σημαντικωτάτην δύναμιν της υπό τον Λόυδ Τζωρτζ, συνεργαζομένης κοινοβουλευτικής ομάδος, είναι κατά το πλείστον εναντίοι και η Κυβέρνησις ευρισκομένη προ τοιαύτης καταστάσεως και περισπωμένη υπο σοβαρωτάτων ζητημάτων, κυρίως εσωτερικών, δεν θέλει να εγείρη την στιγμὴν ταύτην και να συζητήσει ζήτημα Κύπρου.

3). Ο κ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κυβερνήσεως, έχει πλήρη εμπιστοσύνην εις την πολιτικήν της Μ. Βρετανίας και πιστεύει εις σύντομον λύσιν του Κυπριακού ζητήματος διά της μετὰ της Ελλάδος ενώσεως. Επί του σημείου τούτου, είναι αναγκαίαι διασαφήσεις τινές. Ο κ. Βενιζέλος ουδέποτε είπεν ότι θα επανέλθη τον Νοέμβριον εις Λονδίνον προς λύσιν του κυπριακού ζητήματος ως έμαθα, ότι εγράφη (είπα "έμαθα ότι εγράφη" διότι κατά τους τελευταίους τρεις μήνας διά λόγους αναγομένους εις την σοφίαν της εν Κύπρω λογοκρισίας κυπριακάς εφημερίδας δεν ελαμβάνομεν καθόλου.

Ο κ. Βενιζέλος απλώς είπεν ότι είναι αισιοδοξότατος και ότι θα του παρουσιασθούν και κατά την επάνοδον του εις Λονδίνον κατά τον καταρτισμόν της νέας Κυβερνήσεως και βραδύτερον, ευκαιρίαί διά το Κυπριακόν ζήτημα, ότι δεν είναι καθόλου ανήσυχος διά το μέλλον της Κύπρου και ότι της Ενώσεως της Κύπρου προηγείται η διευθέτησις των μήπω διευθετηθέντων εθνικών ζητημάτων. Ο τόνος της ομιλίας του κ. Βενιζέλου ενεπνέετο διά την ένωσιν της Κύπρου, επί την Μ. Βρετανίαν.

Εν συντόμω αυτή είναι η κατάστασις. Και δεν δυσκολεύομαι να σας είπω και εν γενικαίς γραμμαίς τας σκέψεις μου:

α). Νομίζω ότι πρέπει να αντιμετωπίσωμεν την κατάσταση, οποία νυν πράγματι είναι, δηλαδή καταστάσεις δουλείας εις ξένους λαού ελληνικού.

β). Οτι πρέπει να χαραχθή πολιτική καθαρώς κυπριακή

γ). Η περαιτέρω ανάμειξις της Ελληνικής Κυβερνήσεως, αφ'ενός μεν θα έφερεν εις δύσκολον θέσιν την ελληνικήν Κυβέρνησιν, ήτις θα απέκρουε φρονώ την τοιαύτην ανάμειξιν αφ' ετέρου δε θα έφερεν ημάς εις το απροχώρητον...

Τας σκέψεις μου επί της υπ' αριθμόν α) περιπτώσεως επιφυλάττομαι να εκθέσω ευρύτατα εν δέοντι χρόνω και τόπω.

Τελειώνω την επιστολήν μου διατυπών και πάλιν την πίστιν, ην έχω, ότι η ένωσις θα γίνη, διότι α) πιστεύω ότι το Βρετανικόν έθνος είναι τίμιον, β) διότι πιστεύω εις τον κ. Βενιζέλον και γ) διότι το δίκαιον μας είναι τόσον δυνατόν, ώστε να κατανικήση κάθε εμπόδιον, το οποίον η αδικία και η ευτέλεια ήθελε προβάλει.

Περί του λαού ως καριωτάτου παράγοντος της λύσεως δεν ομιλώ, διότι έχω απόλυτον πεποίθησιν ότι ο κυπριακός λαός, διά πολιτικής ανταξίας των μακραιώνων αυτού παραδόσεων, θα φέρη εις την οδόν του καθήκοντος εκείνους, εφ' ων ακόμη ασκεί εν Αγγλία επίδρασιν, η παλαιά συντηρητική παράδοσις και οίτινες ταχέως θα εννοήσουν ότι θα στιγματίζουν την ωραίαν ιστορίαν της ιδίας πατρίδος, εάν επιμείνουν όπως η βρετανική Κυβέρνησις καταστήση διά της βίας λαόν, ο οποίος τίποτε δεν θεωρεί πολυτιμότερον και ιερώτερον της ελευθερίας της πατρίδος. Κρίνω επίσης αναγκαίον να προσθέσω την αντίληψιν μου και την γνώμην ότι η προσδοκώμενη επιτυχία των φιλελευθέρων εις τας επικειμένας εν Ελλάδι εκλογάς θα εκράτυνε πολλαχώς εν Αγγλία την αξίωσιν ημών και θα έθετεν ευκολώτερον τας βάσεις της εν ευρυτέρα κλίμακι Ελληνοαγγλικής συμπράξεως, οπότε και το Κυπριακόν ζήτημα, θα παρουσιάζετο αφ' εαυτού και θα ελάμβανε μετά τινων ανταλλαγμάτων την

μόνην δικαίαν και φυσικήν του λύσιν.

Διατελώ

Ν. ΚΛ. ΛΑΝΙΤΗΣ

(Μεταγλώττιση)

"Λεμεσός, 20 Σεπτεμβρίου 1920

Απαντώ στο γράμμα σας,

Ανακοινώσεις μου για την πορεία του Κυπριακού ζητήματος θα κάμω ενώπιον της Εθνικής Παγκύπριας Συνέλευσης ενώπιον της οποίας θα υποβάλω και τις σκέψεις μου για την κατάσταση.

Εν συντομία μέσω της αξιότιμης εφημερίδας σας μπορώ να ανακοινώσω τα εξής:

1). Οτι η ένωση της Κύπρου κατά την στιγμήν αυτή δεν πρόκειται να γίνει.

2). Οτι κατά τις προσωπικές μου αντιλήψεις οριστική απόφαση για την τύχη της Κύπρου δεν λήφθηκε. Οι μάλλον αντιφατικές πληροφορίες υπάρχουν γι' αυτό. Η Κυβέρνηση δεν μας απαντά ούτε φαίνεται διατεθειμένη να απαντήσει, οι Εργατικοί και οι Φιλελεύθεροι, και οι υπό τον Λούδ Τζορτζ και οι επί τον Ασκουϊθ, είναι υπέρ της Ένωσης, οι δε Τόρεις που αποτελούν σημαντικότετη δύναμη της συνεργαζομένης κοινοβουλευτικής ομάδας υπό τον Λόϊδ Τζιορτζ είναι κατά το πλείστον εναντίον και η Κυβέρνηση ευρισκόμενη ενώπιον μιας τέτοιας κατάστασης και αποσπασμένη από σοβαρότατα ζητήματα, κυρίως εσωτερικά, δεν θέλει να εγείρει τη στιγμή αυτή και να συζητήσει ζήτημα Κύπρου.

3). Ο κ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κυβέρνησης, έχει πλήρη εμπιστοσύνη στην πολιτική της Μ. Βρετανίας και πιστεύει σε σύντομη λύση του Κυπριακού ζητήματος με την ένωση με την Ελλάδα. Στο σημείο αυτό, είναι αναγκαίες κάποιες διασαφηνίσεις. Ο κ. Βενιζέλος ουδέποτε είπεν ότι θα επανέλθει τον Νοέμβριο στο Λονδίνο προς λύση του κυπριακού ζητήματος όπως έμαθα, ότι γράφτηκε (είπα "έμαθα ότι γράφτηκε" διότι κατά τους τελευταίους τρεις μήνες

για λόγους που ανάγονται στη σοφία της λογοκρισίας στην Κύπρο δεν λαμβάναμε καθόλου κυπριακές εφημερίδες.

Ο κ. Βενιζέλος απλώς είπε ότι είναι αισιοδοξότερος και ότι θα του παρουσιασθούν και κατά την επάνοδο του στο Λονδίνο κατά τον καταρτισμό της νέας Κυβέρνησης και αργότερα, ευκαιρίες για το Κυπριακό ζήτημα, ότι δεν είναι καθόλου ανήσυχος για το μέλλον της Κύπρου και ότι της Ένωσης της Κύπρου προηγείται η διευθέτηση των μη διευθετηθέντων εθνικών ζητημάτων. Ο τόνος της ομιλίας του κ. Βενιζέλου ενεπνεόταν για την ένωση της Κύπρου, επί τη Μ. Βρετανία.

Σε συντομία αυτή είναι η κατάσταση. Και δεν δυσκολεύομαι να σας πω και σε γενικές γραμμές τις σκέψεις μου:

α). Νομίζω ότι πρέπει να αντιμετωπίσουμε την κατάσταση, όπως είναι πραγματικά τώρα, δηλαδή κατάσταση δουλείας λαού ελληνικού σε ξένους.

β). Οτι πρέπει να χαραχθεί πολιτική καθαρώς κυπριακή

γ). Η περαιτέρω ανάμειξις της Ελληνικής Κυβερνήσεως, αφ'ενός μεν θα έφερε σε δύσκολη θέση την ελληνική Κυβέρνηση, η οποία θα απέκρουε φρονώ την τέτοια ανάμειξη αφ' ετέρου δε θα μας έφερε στο απροχώρητο...

Τις σκέψεις μου στην υπ' αριθμό α) περίπτωση επιφυλάσσομαι να εκθέσω ευρύτατα στο δέοντα χρόνο και τόπο.

Τελειώνω την επιστολήν μου διατυπώνοντας και πάλι την πίστη, την οποία έχω, ότι η ένωση θα γίνει, διότι α) πιστεύω ότι το Βρετανικό έθνος είναι τίμιο, β) διότι πιστεύω στον κ. Βενιζέλο και γ) διότι το δίκαιο μας είναι τόσο δυνατό, ώστε να κατανικήσει κάθε εμπόδιο, το οποίο θα προβάλλουν η αδικία και η ευτέλεια.

Για το λαό ως καριότατου παράγοντα της λύσης δεν μιλώ, διότι έχω απόλυτη πεποίθηση ότι ο κυπριακός λαός, με πολιτική αντάξια των μακραίωνων

του παραδόσεων, θα φέρει στην οδό του καθήκοντος εκείνους, στους οποίους ασκεί στην Αγγλία επίδραση, η παλαιά συντηρητική παράδοση και οίτινες γρήγορα θα εννοήσουν ότι θα στιγματίζουν την ωραία ιστορίαν της δικής τους πατρίδας, εάν επιμείνουν όπως η βρετανική Κυβέρνηση καταστήσει με τη βία λαό, ο οποίος τίποτε δεν θεωρεί πολυτιμότερο και ιερότερον της ελευθερίας της πατρίδας. Κρίνω επίσης αναγκαίο να προσθέσω την αντίληψη μου και τη γνώμη ότι η προσδοκώμενη επιτυχία των φιλελευθέρων στις επικείμενες εκλογές στην Ελλάδα θα εκράτυνε πολλαχώς στην Αγγλία την αξίωση μας και θα έθετε ευκολότερο τις βάσεις σε ευρύτερη κλίμακα της Ελληνοαγγλικής σύμπραξης, οπότε και το Κυπριακό ζήτημα, θα παρουσιαζόταν αφ' εαυτού και θα λάμβανε με κάποια ανταλλάγματα τη μόνη δίκαιη και φυσική του λύση.

Διατελώ

Ν. ΚΛ. ΛΑΝΙΤΗΣ